KLASSEKAMPEN

Ansvarlig redaktør: Bjørgulv Braanen
Administrerende direktør: Christian Samuelsen
Redaksjonssjef og featureredaktør: Mari Skurdal
Nyhetssjefer: Simen Tallaksen og Pål Hellesnes (fung.)
Kulturredaktør: Bendik Wold
Utenriksredaktør: Mari Eifring
Utviklingsredaktør: Katrine Ree Holmøy

Utgitt av © Klassekampen AS.
Ettertrykk og elektronisk videredistribusjon forbudt uten etter særskilt avtale.

Åpenhet

■ Det var flertall på Stortinget for å sende norske soldater til Irak og Syria for å trene opp syriske militser. Det var flertall på Stortinget for å ta imot 330 amerikanske marinesoldater på Værnes. Det er også flertall på Stortinget for å øke antallet til 700, slik Norge nå gjør. Likevel behandler regjeringen disse sakene som om de må snikes inn bakveien, pakket inn i vage ord og uttrykk. Amerikanske soldater på norsk jord i årevis er «rotasjonsbasert trening». Amerikanske overvåkingsfly som nå flyr døgnet rundt fra Andøya er i Norge «for å øve». Dette hevder forsvarsminister Frank Bakke-Jensen samtidig som den norske overvåkingskapasiteten ligger med brukket rygg og knapt får fly i lufta grunnet slitasje på både materiell og mannskap.

■ I dagens avis slår Kai Eide fast at regjeringen har et opplysnings- og forklaringsansvar som den ikke ivaretar. Han viser til at Arbeiderpartiet også har et ansvar, fordi de sørger for en bedøvende enighet i sikkerhetspolitikken. Vi stiller oss bak kritikken fra den tidligere Nato-ambassadøren. Det er i det hele tatt vanskelig å forstå hvorfor regjeringen ikke kan være tydeligere om hva, hvorfor og hvordan den utøver norsk sikkerhetspolitikk. Forsvarsministeren hevder at «vi er åpne om det vi kan være åpne om», og at bidrag til samfunnsdebatten «er et ansvar vi aksler med glede». Det er med respekt å melde tull. Hans forklaring om hva Norge driver med i Syria er et ferskt eksempel: USA er åpne om at de har trent og støttet militsen Den revolusjonære kommandohær (MaT). Militsens leder sier selv at de har blitt trent av Norge. Men i Forsvarsdepartementet vil man verken bekrefte eller avkrefte dette av hensyn til våre allierte.

■ De siste åra har regjeringen fulgt et enkelt motto om at Norges sikkerhetspolitikk ligger fast og at stasjoneringen av amerikanske soldater på norsk jord er helt i tråd med basepolitikken. Eller sagt med utenriksminister Ine Eriksen Søreides ord: «Det er regjeringens rett å beslutte innholdet i basepolitikken». Det er i det minste reine ord for pengene: Basepolitikken vil aldri bli brutt så lenge regjeringen sier at den ikke er brutt.

SIMEN TALLAKSEN

Arven etter Aleksander den store

Kalenderen
22. JUNI

Det var ikke den siste kampen mellom Romerriket og Makedonia, men slutten på den tredje makedonske krigen. I dag er det 1850 år siden slaget om Pydna. Slaget førte til at romerne fikk ytterligere innpass i den hellenistiske sfæren og markerte slutten på Antigonid-dynastiet (fra 306 før vår tidsregning), som kunne føre sine aner tilbake til Alexander den stores general og *satrap* (guvernør) Antigonus I Monophthalmus «den enøyde» (382–301 før vår tidsregning).

De romerske legionærene sto under kommando av Lucius Aemilius Paullus Macedonicus, to ganger konsul i den romerske republikken, som utnyttet legionens fleksibilitet i kampen mot den stasjonære makedonske falanksen, de klassiske formasjonene i antikken. Slaget ved Pydna i Pieria, sør for Thessaloniki i den nordøstre delen av dagens Hellas, betød at de hellenske makedonerne tapte sin uavhengighet selv om den formelle annekteringer lå noen år lenger fram i tid. Persus (212–166 før vår tid) overga seg året etter til Lucius Aemilius Paullus og ble satt i forvaring i Alba Fucens i sentralitalienske Abruzzo sammen med halvbroren Filippus og sønnen Alexander. Her døde han året etter. Makedonia ble romersk provins i 146 før vår tidsregning.

Persus

PMJ

Snakkar me nok om kven som skal eige grunnressursane våre?

Grunnspørsmål

Eirik Magnus Fuglestad
FOKUS

Erna Solberg erklærte i starten av regjeringstida si at kunnskap er den nye olja. Det er ikkje tvil om at kunnskap og idear vil verta viktige i framtida, men gløymer me å snakka om det materielle grunnlaget for samfunnet vårt? Snakkar me nok om kven som skal eige grunnressursane våre?

Karl Marx minner oss på kor viktig eit eigedomsperspektiv er i politikken. Han tok eit kraftig oppgjer med Hegel sin idealistiske filosofi for 200 år sidan. Marx sette eigarskap til faktiske ressursar i sentrum, i staden for svevande idear og ideal.

I denne tradisjonen vart økonomen Thomas Piketty verdskjent då han viste korleis fast eigedom og kapital ville kunna bli den viktigaste inntektskjelda i det tjueførste hundreåret. Som eit supplement til dette har Raj Patel og Jason W. Moore i boka «A history of the world in seven cheap things» (2017) vist korleis kapitalismen si utfalding har vore avhengig av lett tilgang på billeggjorte naturressursar. Kapitalismen forserer stadig nye grenser. I denne prosessen tek den kontroll over eigedom og ressursar. Slike krefter krev regulering og forvaltning.

I Noreg har grunnressursane, for det meste, vorte forgylla av privat eigedomsrett. Jorda eigast til dømes av bønder som får eigedommen trygga i familien gjennom odels- og åsetesrett. Slik har det vore sidan odelsretten vart rissa i grunnlova i 1814. Men privat eigedom betyr ikkje alltid fri rett til bruk. Bøndene har restriksjonar og krav som må fyllast for at dei skal få produsera på jordressursane. Endå klarare trer dette fram i konsesjonslovene som gjaldt fossefall frå tidleg 1900-tal. Her kjem også prinsippet om grunnrenteskatt inn – skatt som eigarar og rettshavarar av visse naturressursar betalar for å ha eigarskap eller bruksrettar. Grunnrenteprinsippet var sentralt også for korleis oljeressursane våre vart forvalta.

> *«Er det sikkert at ein tusen år gamal slektsrett passar i dag?»*

No er olja er på veg ut, og nye grunnressursar er i ferd med å bli sentrale i det som har vorte heitande bioøkonomien. Den første Solberg-regjeringa la fram ein bioøkonomistrategi i 2016. Interessant nok er den på berre 76 sider, og nemner ikkje eigedom til ressursar med eit ord. Til gjengjeld fekk regjeringa same året ein NOU på 200 sider – «frå ressursøkonomi til kunnskapsøkonomi» – som tek føre eg den «nye olja». Kanskje burde ein vigd like mykje plass på å diskutera korleis ein skal forvalta den nye bioøkonomien som er bygd på gamle ressursar som jord og hav. Krev det nye tenkjemåtar? Finst gamle svar på dei nye spørsmåla?

Eit gamalt svar er grunnrenteskatt. Det var tenkaren Henry George som på byrjinga av 1900-talet føreslo skatt på grunnrente av jord. I Norge vart dette teke opp av folk som Arne Garborg («Jordi er som vatn, som luft, eit livsvilkår, alle hev rett til jord, som hev rett til liv»), og Johan Castberg. Seinare fann dette vegen til olja. Kanskje trengst liknande tiltak for bioressursane våre?

Skatt og grunnrente frå bioressursen oppdrettslaks har alt vore oppe til debatt i Stortinget – utan klar løysing. Men ein har bestemt seg for å laga ein NOU der moglegheit for grunnrenteskatt skal greiast ut.

Gjennom odelsrettsdebattar, seinast no i mai, vert eigarskap til bioressursen jord stadig diskutert. Er det sikkert at ein tusen år gamal slektsrett passar som regulering i eit bioøkonomisk jordbruk som utgjer ein stadig mindre del av folkesetnaden? Ein må i alle fall finne eigedomsformer som gjer at verdien av ressursane kjem folkesetnaden til gode.

Grunnressursar vil utgjera grunnlaget for liva våre også i framtida. Då må me ha klare tankar om kven som skal eiga dei, og korleis dei skal forvaltast. La oss ikkje gløyme Marx si innsikt.

Eirik Magnus Fuglestad,
odelsgut og forskar ved Ruralis
eirik.m.fuglestad@ruralis.no

NOBELKOMITEEN

AV ANDREAS IVERSEN OG ANDERS BORTNE